

Áron TAMÁSI

CĂTRE EROI, ÎN TIMPURI DE RĂSTRISȚE

Cuvânt de deschidere al președintelui la întâlnirea de la Târgu Mureș a tinerii spiritualității maghiare din Ardeal*

Frați, bărbați maghiari!

Precum pasărea de munte așezată pe stâncă, și în fața voastră, aici, stă un om care a coborât din norii singurătății și ai visării creatoare pe această piatră din Târgu Mureș, pentru a înștiința de acolo: vremurile sunt vitrege în țara sa de munte.

Da, vremurile sunt grele pentru noi în această țară.

Cu inima rănită și deschisă spre putere, iar spre maghiarime asumându-și soarta comună, afirmă acest lucru un om care, în acest loc, în slujba poporului său, își îndeplinește nu vocația, ci îndatoririle. În istoria maghiară s-a întâmplat însă adeseori ca poeții și scriitorii să se ridice pe podium, revendicând drepturile cetățenești pentru comunitatea lor, iar pentru semeni – în ce privește opresiunea maghiară sau străină deopotrivă – libertatea omului.

Conform acestei loialități fac și eu la fel.

Iar de câte ori acest lucru este îndeplinit de un scriitor și nu de un politician, cu siguranță suferă mase întregi și se pregătește cu efervescentă un oarecare mare pericol, împotriva căruia poporul și puterea trebuie să se aplece deopotrivă.

Fraților! Astăzi, în Europa, patruzeci de milioane de oameni trăiesc soarta de minoritar. Pot afirma liniștit, în sensul cu adevărat străvechi și pătimitor al cuvântului, că acești patruzeci de milioane de oameni sunt astăzi adevărații creștini ai Europei. Acele popoare, care au norocul să trăiască într-o formă de stat suveran, luptă înainte de toate pentru bunuri materiale și o putere mai mare. Acești patruzeci de milioane de oameni însă nu luptă pentru putere și nici pentru mijloace materiale îmbelșugate, ci pur și simplu pentru drepturile elementare ale omului și națiunii, ce se cuvin – fără dispute – tuturor acelor ființe din lume care pe oricare limbă se numesc oameni.

Din acești patruzeci de milioane de oameni, cel puțin un milion și jumătate de maghiari trăiesc sub autoritate românească. Noi suntem mesagerii voluntari ai acestei mari mase ce luptă cu greutatea. Conștienți de responsabilitatea noastră, ne-am întâlnit aici din toate colțurile țării. Cu credința străveche a omului cu intenții curate, având curajul spiritului și cu sinceritatea unui popor iubitor de libertate, vrem să discutăm problema unui număr de un milion și jumătate de oameni. Dorim să discutăm, să marcăm căile ce

aduc rezolvarea, apoi vrem să fim premergători prin exemplul muncii și al slujirii pe drumurile arătate.

Grija și frământările singurate, ale căror roade sunt circumscrise acum de această sală, au găsit cuvânt și literă pentru prima oară într-o cameră a unei case de secui de la țară. Cel care are menirea de a visa și a scrie, a visat și a scris acolo, pentru prima dată, despre un tineret activ. Și cel care pe mai departe nu menirea, ci datoria și-a îndeplinit-o, acum poate afirma fericit că tinerii bărbați ai maghiarimii din Ardeal au înțeles strigătul frământărilor și au simțit că trebuie acționat.

Primul act a fost împlinit: purtătorii spiritualității tinere maghiare din Ardeal s-au prezentat în număr mare la Întâlnirea de la Târgu Mureș.

Constat că în noua noastră situație, în acest timp de optsprezece ani, noi am trăit pentru prima oară experiența de a aduna tineretul matur într-o formă liberă, într-un mod independent de orice influență de putere sau de interes. Iar de la război încoace, noi am încercat pentru prima oară ca această adunare să reflecte toate culorile societății noastre maghiare.

Ambele încercări au avut succes: așadar a devenit evident faptul că tineretul matur al oricărei pături a societății, fără deosebiri ideologice, profesionale sau de clasă, împărtășește ideea destinului comun și a responsabilității naționale. Acest tineret dovedește prin prezența sa că prejudecățile și luptele ce slăbesc fraternitatea au fost, înainte de toate, artificiale. După această prezență de o importanță istorică, noi purtăm răspunderea, noi, împreună și individual deopotrivă, pentru ca dintr-o șansă să se realizeze o muncă comună, din munca comună să rezulte o societate maghiară puternică, iar din puternica societatea maghiară să se ridice o forță națională pertinentă.

Nu există între noi divergențe de păreri în ceea ce privește faptul că, atunci când este vorba de interese naționale, în societatea noastră trebuie să dispară lupta de clasă existentă între noi. Pe planul intereselor naționale comune trebuie să înceteze și luptele ideologice. Deoarece, dacă am văzut și am simțit, precum și astăzi vedem și simțim, că partidele românești și clasa conducătoare iau parte deopotrivă, fără deosebiri ideologice, la oprimarea poporului nostru, atunci și noi trebuie să ne apărăm împreună și fără deosebiri ideologice.

Iar dacă nevoia acestei uniuni dictate de destin se poate accentua și mai mult, atunci o accentuăm fără echivoc în ceea ce privește munca care este necesară pentru reformarea societății noastre. Când îndemnăm o comunitate la înfăptuirea fără întârziere a acestei munci, în orice caz, trebuie identificată aliura ideologică pe care un popor minoritar o poate considera ca proprie. Fără doar și poate, democrația liberală nu mai corespunde nici la noi acelei noțiuni conturate precis și fără echivoc pe care o reprezenta altă dată. Referitor la democrație, azi nici măcar doi oameni nu se mai înțeleg, căci despre democrație vorbesc atât conducătorul fascist, cât și politicianul englez responsabil. Ce este așadar aceasta?

Cel mai indicat este să ne întoarcem la știință, conform căreia democrația este utilizarea dreaptă și corectă a tuturor bunurilor morale, spirituale și

materiale în folosul societății. Trebuie așadar să punem întrebarea: cine sunt păzitorii bunurilor noastre morale, spirituale și materiale în mijlocul maghiarimii din Ardeal? Căci în primul rând de acest lucru depinde din ce punct de vedere discutăm despre situația noastră actuală și ce putem face, judecând lucid, în privința viitorului nostru.

Un lucru este sigur: optzeci la sută din maghiarii ardeleni sunt mici proprietari de la țară și muncitori. Liniștit putem afirma și faptul că bunurile și puterea noastră națională sunt păzite în primul rând de popor. Din aceste două lucruri decurge în mod natural că societatea noastră trebuie transformată cu scopul de a întări și conserva poporul nostru, iar viitorul îl putem construi doar pe această pătură. Grija și aspirațiile noastre care se îndreaptă spre popor sunt în completă măsură și ale muncitorimii, însă muncitorimea trebuie să recunoască în schimb că se leagă de popor printr-un puternic atașament, care impune comuniune în apărarea intereselor naționale. Astfel, între popor și muncitorime, în ceea ce privește interesele existențiale, dispare zidul separării, ceea ce înainte diminua puterea națională. Clasa de mijloc, încetul cu încetul, preia rolul de educator al poporului, iar de-a lungul acestui proces de educație, cu timpul se va impregna și ea cu sângele poporului și cu sentimentul de comunitate deplină. Pentru cei de sus dispar privilegiile, iar aristocrația se dizolvă din perspectiva unei clase. Astfel, se vor dărâma și acele ziduri care pun față în față și astăzi domnul și țăranul; la sfârșit, vom vedea o societate unitară a unui popor minoritar, ceea ce este o democrație populară pe baze morale și naționale.

Discuțiile ce vor avea loc pe parcursul următoarelor trei zile, desigur, vor configura și vor clarifica pentru toată lumea ideea lansată de mine. Pentru toți există responsabilitate în muncă, arătați deci drumul cu suflete înnobilate! Și, așa cum le șade bine bărbaților, restituiți-i cuvântului conținutul său moral, greutatea națională, credibilitatea umană. Gândiți-vă că aveți de dat un examen în fața poporului vostru, iar istoria maghiarimii din Ardeal prin voi va aprecia generația care este datoare cu cea mai mare responsabilitate față de poporul ei. Să fie dorința deliberată a fiecăruia, să nu fie găsit cu lipsuri.

Trebuie să existe eroi!

Și de ce nu ați putea fi, căci eroi are fiecare popor în timpuri de răstribite.

În „Hitel”, nr. 3/1937. Reprodus în vol. Hitel. Kolozsvár 1935-1944. Tanulmányok [”Hitel”, Cluj 1935-1944. Studii], I, ed. Tibor Albert, Budapest, Bethlen Gábor Könyvkiadó, 1991, p.85-87.

(Traducere: Annamária Nastasă-Kovács)

Áron Tamási (1897-1966), scriitor. După absolvirea liceului din Odorheiu Secuiesc, participă la primul război mondial, luptând pe frontul din Italia. Ulterior începe studiile juridice la Universitatea din Cluj (în 1918), după numai doi ani trecând la Academia Comercială de aici. Deși pentru scurtă vreme a lucrat ca funcționar, după

o călătorie de trei ani în Statele Unite ale Americii (1923-1925) se dedică publicisticii, colaborând la mai multe periodice („Ellenzék”, „Korunk”, „Brassói Lapok” ș.a.). Așa cum rezultă și din textul de mai sus, Tamási a avut un rol de seamă în organizarea întâlnirii de la Târgu Mureș, militând de altfel mereu pentru unitatea scriitorilor maghiari din Transilvania și adoptarea unui spirit democratic. La sfârșitul celui de-al doilea război mondial se va stabili în Ungaria, unde își va continua activitatea publicistică, o parte din lucrările sale fiind tipărite și în România, la Editura Kriterion, în anii '80. Din creația sa interbelică, se cuvin amintite romanele: *Szűzmáriás királyfi* [Crăișorul Sfintei Fecioare] (1928), *Czímeresek* [Blazonarii] (1931), *Ábel a rengetegben* [Abel în codru] (1932), *Ábel az országában* [Abel în țară] (1934), *Ábel amerikában* [Abel în America] (1934), *Jégtörő Mátyás* [Matei sparge-gheața] (1936), *Ragyog egy csillag* [Strălucește o stea] (1937) ș.a., iar publicistica sa din anii 1923-1940 a fost adunată în volumul *Tiszta beszéd* [Vorbire curată]. Un volum cu scrieri autobiografice a apărut în 1976, la Kriterion, prin grija lui Gyula Dávid, și se intitulează *A bölcső és környéke* [Leagănul și împrejurimile], unul dintre capitole – dictat în anul morții – acoperind anii '20 ai literaturii maghiare din România.

* Ca expresie a distanțării unor tineri intelectuali maghiari de politica promovată de Partidul Maghiar, între 2-4 octombrie 1937 a avut loc la Târgu Mureș o întâlnire a celor dintâi, cu scopul de a dezbate diverse probleme specifice acestei comunități, îndeosebi în ceea ce privește colaborarea tuturor forțelor democratice din interiorul acestei etnii. Momentul a marcat afirmarea unei noi generații de lideri, care dorea în primul rând democratizarea în interiorul Partidului Maghiar, dar care promova și o serie de revendicări față de autoritățile statului român, în primul rând respectarea prevederilor din hotărârea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1918. Autorul discursului de față, scriitorul Áron Tamási, care a și prezidat de altfel lucrările acestei întâlniri, a fost secondat în această acțiune de o serie de alți tineri intelectuali, precum József Vincze, Jenő Katona, Lajos Csögör, Sándor Kacsó, Edgár Balogh, László Bányai, Elemér Jancsó, József Méliusz, Ferenc Szemlér ș.a., mulți din aceștia fiind adepți ai ideologiilor de stânga, așa cum rezultă și din textul de mai sus. Asupra acestui eveniment vezi Mária Turzai, *A vásárhelyi Találkozó* [Întâlnirea de la Târgu Mureș], București, Edit. Politică, 1977.